

Makalenin Dergiye Ulaşma Tarihi: 17.05.2016
Yayın Kabul Tarihi: 03.04.2017

Türkmenistan'da Hoca Ahmet Yesevi İzleri ve Gözlü Ata

The Signs Of Hodja Ahmet Yesevi In Turkmenistan And Gozlu Ata

Doç. Dr İhsan KALENDEROĞLU *

Öz:

Türklerin İslamiyet'i kabul etmeleri ve tüm dünyaya İslâm'ı tebliğ görevine başlamalarında 11-12. yüzyılda yetişmiş ünlü Türk mutasavvıflarından Hoca Ahmet Yesevi'nin çok önemli katkısı olmuştur. Gerek yaşadığı dönemde gerekse sonraki yüzyıllarda Türk dünyasında "Hazret-i Türkistan, Pir-i Türkistan" adlarıyla da anılan Hoca Ahmet Yesevi yalnızca mutasavvıf kimliği ile değil aynı zaman da yetiştirdiği abidevi şahsiyetlerle âdeta yüzyıllardır İslami inanç felsefesini yaşatmaya devam etmektedir. O, bugünkü Türkistan şehrinde 11. yüzyılın sonu 12. yüzyılın başında yaktığı meşaleyle, önce Türkistan ve Horasan'da sonra da Anadolu ve Balkanlar'da İslam inancının ve felsefesinin yerleştirilmesinde ve yaşatılmasında çok önemli şahsiyetleri yetiştirmiştir. Bu şahsiyetlerden biri de Türkmenistan coğrafyasında yetişmiş; Yesevi ocağı erenlerinden ve Ata Türkmenlerinin soyundan gelen Gözlü Ata'dır. Gul Geday adıyla da zikredilen Gözlü Ata hakkında bazı kaynaklar, Türkmen atalarının son nesil başçısı olan Hasan Hoca'nın da Gözlü Ata olduğunu belirtmiştir. Çalışmamızda ana hatlarıyla, Türkmenistan'da Hoca Ahmet Yesevi, Türkmen Ataları ve onların soylarından, Gözlü Ata ile onun Türkmen inanç sistemindeki yerinden bahsedeceğiz.

Anahtar kelimeler: Hoca Ahmet Yesevi, Türkmen Ataları, Gözlü Ata

* Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi, khsan@gazi.edu.tr

Abstract:

Hodja Ahmet Yesevi, who was one of the famous mystics of the 11th and 12th century, made a major contribution to the acceptance of Islam by the Turks and their start-up the mission to disseminate Islam. Both in his era and the subsequent centuries, Hodja Ahmet Yesevi, also known as Hazreti Türkistan and Pir-I Turkistan, still continues to keep his philosophy alive by his mystic identity and the monumental figures he educated. By the torch he lit at the end of the 11th century and at the beginning of the 12th century, these figures introduced and maintained Islamic belief and philosophy in Turkistan and Khurasan and then in Anatolia and the Balkans. Gözlu Ata, who was from Turkmenistan and around Yesevi group and whose origins dates back to Ata Turkmen was one of these figures. The leader of last Turkmen generation, Hasan Hoca is claimed to be Gözlu Ata, also known as Gul Geday indeed by some sources. In this study, we will mention Hoca Ahmet Yesevi in Turkmenistan, Turkmen ancestors and their origins, and Gözlu Ata and his place in Turkmen belief system in general terms.

Keywords: Hodja Ahmet Yesevi, Turkmen ancestors, Gözlu Ata

Giriş :

Hoca Ahmet Yesevi bugünkü Kazakistan Cumhuriyeti'nin Çimkent vilayeti'nin Sayram kasabasında –kesin olmamakla birlikte 1093 yılında- doğmuştur. Küçük yaşlardan itibaren önce babasından dersler almış; daha sonra da Arslan Baba ve Yusuf Hemadani Hazretlerine intisap ederek yoğun bir eğitim sürecinde kendini geliştirmeye başlamıştır. Kaynaklarda gerek çocukluk ve gençlik dönemi gerekse eğitim süreciyle ilgili ayrıntılı bilgilere sahip olduğumuz Hoca Ahmet Yesevi Hazretlerinin ilmi etrafında gelişen Yeseviyye yolu veya tarikatı kısa sürede başta Türkistan olmak üzere dönemin önemli kültür merkezlerinde hızla yayılmaya başlamış, birçok mürit Yesevi Hazretlerine intisap etmiştir. Hikmet adını verdiği şiirleri Türkistan'da hızla yayılmış, Müslüman halk onun "Divan-ı Hikmet" adlı eserini âdeta Kur'an-ı Kerim gibi kutsal saymıştır. Hoca Ahmet Yesevi İslam dininin yayılmasında etkin bir şekilde hizmet ettiğinden dolayı onun şöhreti artmış ve halk onu evliya gibi görmüştür (Dıykanbayeva, 2016: 111).

Yeseviyye tarikatı ve Yesevilik, önce Seyhun Nehri havzasında Taşkent ve çevresinde yerleştikten sonra, Aral Gölü'nün güneyindeki Harezmi bölgesine ulaşmış, aynı zamanda Seyhun ile Ceyhun Nehri'nin sınırlarını çizdiği Maverâünnehr'de geniş bir kitleye yayılmıştır. Diğer taraftan Türkistan'ın kuzeybatı bozkırlarından Kıpçak lehçesinin hâkim olduğu İdil-Ural bölgesine uzanan Yeseviyye tarikatı, Pir-i Türkistan Ahmet Yesevi'nin işaretleri ile yola çıkan dervişleri tarafından ulaştırıldığı Horasan, Azerbaycan ve Anadolu'ya kadar uzanan geniş Türk coğrafyasında etkili olmuştur (Bice, 2010: 18). Bu coğrafyanın en

etkili olduğu ve Anadolu'ya uzanan Türk inanç siteminin koridoru konumundaki yerlerden biri de Türkmenistan'dır. Özellikle Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinden sonraki süreçte başta Merv olmak üzere pek çok Türkmen şehri Türk-İslam sentezinin şekillendiği yerler olmuştur. Hoca Ahmet Yesevi'nin yetişmesinde emeği geçen Yusuf Hemedani Hazretleri, Hoca Ahmet Yesevi'nin müridlerinden Süleyman Hakim Ata, Gözli Ata, Garıp Ata, Dargan Ata, Çoban Ata, Arçman Ata, Köv Ata, Goç Ata, Mollagara Ata, Türkmen coğrafyasında İslam meşalesini yakmaya devam etmişlerdir. Türkmen araştırmacılarından Gurbandurdı Geldiyev'in tespitine göre Türkmenistan'da Hoca Ahmet Yesevi'nin hikmetleri ilk defa "Medine'de Muhammed, Türkistan'da Hoca Ahmed" adıyla Anna Övezov ve Atageldi Övezov tarafından neşredilmiştir. Geldiyev'e göre Türkmen El Yazmalar Enstitüsünde Hoca Ahmet Yesevi'nin yüzden fazla hikmetleri ve divanının yazmaları vardır. Bu divanlardan ilki 1992 yılında Türkmenistan bağımsızlığını kazandıktan sonra yayımlanmıştır. (Geldiyev, 2003: 158).

Hoca Ahmet Yesevi'nin Türkmen sahasındaki en önemli temsilcilerinin başında hiç şüphesiz Süleyman Bakırgani (Hakim Ata) gelmektedir. Süleyman Hakim Ata, Hoca Ahmet Yesevi'nin müridi olduğundan halk arasında iyi tanınırdı. Rivayete göre Ahmet Yesevi ona dua etmiş, el verip Türkmen sahasına göndermiştir (Dıykanbayeva, 2016: 113). Ayrıca, Taç Hoca, Abdümalik, Mansur Ata, gibi ulemaları da yetiştirerek Türkmen coğrafyasına göndermiştir (Geldiyev, 2003: 160). Diğer taraftan, Türkmenistan'da Yesevi Ocağının tütmesini sağlayan atalık veya ata babalık yüzyıllardır devam eden bir makam olarak yüzyıllarca devam etmiştir. Bu konuda yapılan çalışmalar elimizde sınırlı sayıda olsa da Türkmen atalarının ortaya çıkışı, onların soyları ve faaliyetleriyle ilgili rivayetler hakkında birtakım bilgiler mevcuttur. Bu konuda Türkmen araştırmacılarından S. Orazgulyev ve G. Amangulyeva 1995 yılında "Gözli Ata: Rovayatlari, Goşgular", adlı eseri kaleme almışlardır. Çalışmanın söz başında Türkmen atalarının özellikle, Türkmenistan farklı bölgelerinde yer alarak, İslamiyet'in Türkmen türelerine (boy-larına) öğretilmesi noktasında çok önemli görevler üstlendiğini belirtmişlerdir. Türkmen Sovyet Ansiklopedisi'nin birinci cildinde Ata Türkmenleri hakkında "Atalar- Türkmen kabilelerinden biri olup geçmişte Türkmenistan'ın birçok bölgesinde dağınık yaşamışlardır. Hive tarihçileri Munis ve Agahi ve Rus seyyah N. N. Muravyev XVI-XIX. yüzyıllarda ataların Mangışlak'ta, Balkan Dağlarının eteklerinde ve Gürgen nehrinin kenarlarında Göklen, Yomut boylarıyla birlikte karışık yaşadıklarını söylemektedir. XIX. yüzyılın ilk yarısında atalar, komşuları olan Yomut boyunun onları sıkıştırması sonucunda Hive Hanlığına doğru ilerlemişlerdir. Sonra onlar ikiye bölünüp bir kısmı Türkmenistan'ın güneyindeki Gızılbat, Tecen, Sarags'a diğer kısmı ise kuzeydeki Vas, Atayab ve Hanyab'ın boylarına doğru ilerlemişlerdir. XIX. yüzyılın ortalarında Hive Hanlığında yaşayan Ataların bir kısmı Darganata boyuna, bugünkü Karakalpakistan bölgesinin çeşitli yerlerine yayılmışlardır. Bu dönemde Ata Türkmenlerinin asıl işleri çiftçilik ve az da olsa sanatkârlık olmuştur. Günümüzde Atalar Türkmenistan'ın; Kızılbat, Tecen, Sarags, Merv, Sakarçäge, Darganata boylarında ve Karakalpakistan'ın Dörtgül,

Hocaili ve Biruni ilçelerinde yaşamaktadır.” (Orazguluyev vd., 1995: 5) şeklinde belirtilmektedir. Atalarla ilgili bilgilere ise Hoca Ahmet Yesevi'nin astanesinde yazıldığına inanılan “Neseb-nâme” adlı eserden ve sonraki süreçte anlatılan halk rivayetlerinden ulaşılmaktadır. Neseb-nâme kronolojik olarak Hoca Ahmet Yesevi dönemindeki pek çok hususu açıklamada önemli bir görevi yerine getirmiştir. Eserin girişinde “Bu Neseb-nâme, Türkistan’da Hoca Ahmet Yesevi döneminde Hicri 530’da yazıldı.” şeklinde tarih düşülerek, geçmişten haber veren bu eserin hak ve doğruluğuna Türkistan’ın şeyhlerinin ve bölgenin önde gelen âlimlerinden Soltansurani, İbnuddinkazı, Celaleddin- Yesevi, Abdıbitgiç ve Seyitbitgiç’in şahitlik ettiği belirtilmiştir (Orazguluyev vd., 1995: 15). Sırlarla dolu tarihi aydınlatan, o dönemi öğrenmemizi sağlayan ve birçok tartışmaları sonuçlandırmaya yardımcı olan “Neseb-nâme” paha biçilemeyecek kıymetli bir eserdir. Bu eserde sadece farklı devirlerde yaşamış din büyüklerinin ve bilim adamlarının isimleri verilmiş değil, aynı zamanda farklı zamanlarda egemen olan hanlıkların damgalarından beşi de yer almaktadır. Eserin devamında yine “*Tanrının kulu olanlar, Hz. Muhammed peygambere inananlar ve herkesin dostu olanlar, bu Neseb-nâme'ye zarar vermeyin. Eğer zarar verirseniz, kıyamet gününde Hz. Muhammed peygamberin önünde yüzünüz siyah olur.*” şeklinde bir ibare geçmektedir. Bu sözleri söyleyenlerin adları da Kâtip Molla Şamâmet Ata Halmırat oğlu, İbn Artıkmâmet, İbn Şamâmet Ata, İbn Berdimuhammet Ata, İbn Gurbanmuhammet Ata” olarak zikredilmektedir. (Orazguluyev vd., 1995: 15).

Neseb-nâme'nin Türkmenler için önemi ise yalnızca Peygamberimizin ve dört halifenin şeceresinin ortaya konulması ile sınırlı değildir, aynı zamanda Türkmenler arasındaki Ata Türkmenlerinin soyunun Hz. Osman'dan geldiğine duyulan inancın Neseb-nâmede yazıya dönüşmesi, vesika hâlini almasıdır. Ata Türkmenleri, kökenlerinin Arap olduğunu ve şeceresinin Müslüman dünyasına hükümdarlık eden Üçüncü Halife Hz. Osman'ın / Osman İbn Affan (574- 656) neslinden başladığını kabul etmektedir. Aslında Türkmen inanç önderlerinin büyük çoğunluğunun bu soydan geldiğini Türkmen tarihi göstermektedir. Ayrıca, Türkmen klasik dönem şairlerinden Durdı Şair, Türkmen atalarının soyunun Hz. Osman'a dayandığını aşağıdaki dörtlükte şöyle ifade etmiştir:

Ataların aslın sorsañ Araptır,

Şol sebâpten Ata Türkmen at aldık.

Düyp babamız Hezreti Osmandır,

Şol sebâpten Ata Türkmen at aldık (Arazgulıoğlu, 2005: 5).

Durdı Şair, Ata Türkmenlerinin soyunun Hz. Osman'a dayandığı gerçeğini “Gözli Ata” adlı eserdeki şekliyle kabul eder. Eserdeki rivayete göre, “*Peygamberimiz Hz. Muhammet, Hz. Hatice'den olan Ümmügülüm'ü Hz. Osman ile evlendirmiştir. Kızı genç yaşlarda vefat etmiş ve ondan nesil kalmamıştır. Sonra ikinci kızı Bibirukyany Hz. Osman'la evlendirmiş. Ondan dünyaya 9 oğul (bazı rivayetlere göre ise 11 oğul, 3 kız) gelmiştir. Hz. Osman halife devrinde (644-656) oğlu Zahid'i Rûm'a*

(Anadolu'ya) hükümdar tayin etmiştir. Diğer oğulları da onun yurduna gitmiştir. Zahid gittiği yerde uzun süre hükümdar olmuştur.” Atalar kendilerini Hz. Osman'ın büyük oğlu Abdul Ekber'in neslinden görmüştür. Şecerede Ata Türkmenleri; Abdul Ekber, onun oğlu Harun, onun oğlu Abdul Cepbar, onun oğlu Abdul Kahhar, onun oğlu Abdulla, onun oğlu Abdul Kerim, onun oğlu Şahap Edin, onun oğlu Necip Edin, onun oğlu Marup, onun oğlu Davut, onun oğlu Hasan, onun oğlu Hüseyin, onun oğlu Kuzey Melik, onun oğlu Möhmin, onun oğlu Beyazeddin (Bas-tamı), onun oğlu İsa, onun oğlu Ali, onun oğlu Bedir Ata, onun oğlu Sedir Ata, onun oğlu İskender Ata, onun oğlu Yahya Ata, onun oğlu Kaysar Ata, onun oğlu Mırat Ata, onun oğlu Süleyman Ata, onun oğulları: Sücüklik / onun oğulları Süleyman -lakabı Hekim Ata ve Goçgar Ata / ikincisi Muhup Ata, onun oğlu Hasan Ata -lakabı Gözli Ata şeklinde 25 soy geçerek ataların nesil dalı Gözli Ata'ya kadar uzanmıştır. Ataların kökenlerinin Arap olduğunu söylemelerinin temeli de budur. Bu gerçeği Gözli Ata'nın neslinden olan Durdı şair de kabul ederek: “Ata Türkmen aslın sorsan Araptır, nesil başımız Hz. Osman'dır. Bu yüzden de Ata Türkmen ismini aldı” der (Arazguluoğlu, 2005: 5).

Meşhur toponomist alim S. Ataniyazov'ın “ Türmenistan'ın Geografik İsimlerin Anlamı sözlüğünde” atalar hakkında kısa bilgileri mevcuttur. Bu sözlükte Atarık, Ataguayı, Ataoba, Ataoyı, Ataçolak, Atayap gibi yer isimleri bulunmaktadır. Ata Türkmenlerinin yaşadıkları yerlerle ilgili yazılan yazılarda ise onların çoğunlukla Balkan eteklerinde, Mangışlak, Sarahs, Tecen ve Karakalpakistan'ın Dörtgöl, Birunı, Hocaili şehirlerinde adları yer almaktadır. S. Ataniyazov'un yukarıdaki adlarla ilgili verdiği bilgiye göre Ata Türkmenlerinin Lenin (şimdiki Akdepe), Yıllılı ilçeleri ile Çarçev'in Astanababa evliyasının çevresine yerleştirilmişlerdir. Bazı kaynaklarda da Merv'in, Sakarçägä'nin adları da geçmektedir. Bu bilgiler Türkmen Atalarının Türmenistan'nın pek çok bölgesinde yaşadığını göstermektedir (Orazguluyev vd., 1995: 5-6).

Gözli Ata

Gözli Ata (Hasan Ata) kaynakların da belirttiği şekliyle Ata Türkmenleri ve onların son nesil önderi XII-XIII. asırda “Uzun Hasan” ismi ile yaşamış edebi lakabı “Gul Gedayı” olan mutasavvıflardan biridir. Ataların son nesil başı olan Hasan Ata'nın (Gözli Ata) neslinden oğulları Nur Ata, Omar Ata, İbık Ata / İbrayım Ata, Ata Türkmenleri tarafından kutsal kabul edilmişlerdir. Şimdilik bize şecerede 25 arka sıralanarak Hasan Ata'ya (Gözli Ata'ya) kadar gelmesi onun Ata Türkmenlerinin son nesil başı olduğunu göstermektedir. Günümüz Ata Türkmenleri 3 gruptan, 34 kabile ve 115 küçük uruktan oluşmaktadır (Orazguluyev vd., 1995: 21). Uruk başı olan Hasan Ata'nın ismi el yazmalarında, diğer tarihi kaynaklarda Hasan, Uzun Hasan, Gul Gedayı, Gözli Ata şeklinde geçmektedir. Bu durumu Türkmenlerin büyük şahısları Magtımkuulu, Durdı Şair, Mämmettâç şair (Misgin), Nedir Şair (Kurayış), Misgingılıc ve diğer büyük şairler kendi şiirlerinin mısralarında dile getirmişlerdir. Bu şairlerden Mahtumkuulu,

Gözli Ata, Baba Selman şıpa ber.

Misgingılıç,

Cetdim o Gözlük Ata, pıgamberiñ övladiyam,

Zatı pāk, aslım Kurayış, nesli Osman, ey köñül

Nedir Şair(Kurayış) da

Batır Kurayış'ın neslidir,

Osman Zennureyn aslıdır,

Bu sözler onun vaspıdır

Ey kutbiddin Gözlük Ata

şeklindeki dizelerde Gözli Ata'nın (Hasan Ata) Ata Türkmenlerinin önde gelenlerinden olduğunu belirtmişlerdir. Bunların dışında büyük şair Magtımkuulu Firaki “*Sen Gözli Ata isen, biz Gerkez ili*” sözü ile ona hitap etmektedir. (Orazgulu-yev vd., 1995: 22)

XII.-XIII. yy.'da yaşamış Gözli (Hasan) Ata'nın (Gul Geday'ının) nesil yazısı, Hoca Ahmet Yesevi'nin Astanasından yazılıp alınan şeceresinde şöyle yazılmıştır: “... onun oğlu Süleyman Ata, onun oğulları Muhup Ata ve Sücüklik Ata, Muhup Atanın oğlu Hasan Ata. Bu kişi tarikat adına din yolunda karşılaşılan zor ve karışık sorunları çözdüğü için ve bunları önceden gördüğü için Gözli Ata ismini vermişlerdir.” Gözli Ata'ya Gul Geday ismi ne zaman ve kimler tarafından verildi? Bazı rivayetlerde bu sorunun cevabı şöyle geçmektedir: “*Medine'de Hz. Muhammet, Türkistan'da Hoca Ahmet Yesevi'nin rızasını, dua dileklerini ve “Gözli” lakabını alan Hasan Ata büyük imtihanlardan geçerek kendisine gösterilen yurda gelip oraya yerleşince, yaptıkları iyiliklere karşılık olarak o bölgenin padişahı Canibek tarafından büyük hediyelere mazhar olur. Gözli Ata hocasının dua dileklerini alarak Mangışlak'a yakınlaşırken birçok vakayla karşılaşır. Yolda susuz kalanlara su verirken, yolunu kaybedenlere yol gösterir. Kazak hanı Canibek'in suyun karşı tarafında kalan ağır yüklü kervanını kurtararak, susuz kalan padişahın kızına su vererek, devenin sütünü yağa dönüştürerek ve birçok sorunları çözüme kavuşturarak Kazak padişahın alkışını alır. Han, Gözli Ata'nın iyiliklerinin karşılığını ödemek için kızı Aksuluv'u onunla nikâhlar. Babasının sözünden çıkmayan kız kendi kendine “Babam beni bir fakire (gedaya) layık gördü.” diyerek babasına gönül koyar. Bu durum Gözli Ata'ya ayan olur ve kızın aklından bu tür düşüncelerin geçmesine üzülen ona kırılır, ders verir. Mucize ile padişahın kızının boynu kıvrılır ve öylece donakalır. Yaptığı işten pişman olan kız ondan af diler. Gözli Ata ona:*

“*Aklına getirdiklerini gözlerinle gör, yaptıklarını omuzlarınla çek. Şimdi sen omzuna fakir (geday) torbasını as da yedi kapıda dilek de bulun.*” der. Kız onun dediklerini yapar ve Gözli Ata'nın mucizesi ile eski hâline döner. Aksuluv bu olaydan sonra hayatının sonuna kadar şükrederek yaşayıp “fakir” dediği insanın vefalı eşi olur. Gözli Ata ise din yolunda Hakk'ın kölesi olup, onun aşkının sevdalısı olur. Bu

yolda yürüyen Gözli Ata böylece "Gul Gedayı" lakabına sahip olur. (Orazguluyev vd., 1995: 23).

Gözli Ata diğer adıyla Hasan Ata (Gul Geday) ve onun kardeşleri Gul Süleyman Bakırganı (Hekim Ata) ve Goçgar Ata Hoca Ahmet Yesevi'nin çok sevdiği müritleridir. Sözüünü ettiğimiz büyük şahısların yazdıkları eserlerin, gazellerin ve dinî eserlerin günümüze ulaşanları da var. Onlar Türkmenistan'ın El Yazılar Enstitüsü'nün bünyesinde saklanmaktadır. XVI- XVII. asırda yaşamış Türkmenistan'ın Balkan bölgesinde büyüyen "Kurayış" lakaplı Nedir Şair, büyük şahsiyet Gözli Ata hakkında poema tarzında bir "vaspname (tasvirname)" adlı bir eser kaleme almış ve Gözli Ata'nın sıradan bir insan olmadığını, onun akıllı, İslam'ın temsilcisi, temiz ahlaklı, olduğunu vurgulamıştır. Bu tasvirnamenin 24 kıtası günümüze ulaşmıştır. Bu tasvirnameden anlaşılacağı üzere, Gözli Ata'nın Hz Osman'ın neslinden olduğu hatırlatılarak başlayan bentlerinden başka, onun mucizevi yeteneklerinden söz edilmektedir. Örneğin onun tırnakta gerçeği görmesi, suda balık gibi yüzmesi, nesline eğitim vermesi, din vekillerinin hocası oluşu, yolunu kaybedenlere rehber oluşu gibi birçok mucizevi yetenekleri sıralanmaktadır. Gözli Ata'nın bu özellikleriyle halk arasındaki rivayetlerde, tarihi olayların önsözünde de karşılaşılabiliyoruz. Örneğin:

*Canbegi han gızın beren,
Murşidım diyip tovfuk alan,
Gayıpları hâzir gören,
Ya Kutbiddin Gözlük Atam*

Bu bentte yukarıda belirttiğimiz Canbegi Han, ve kızını Gözli Ata ile evlendirmesi vurgulanmaktadır. (Orazguluyev vd., 1995: 26)

Bugün Gözli Ata'nın kutsal kabul edilen, herkesin yardım için ona sığındığı türbesi Türkmenistan'ın Balkan vilayetinin Türkmenbaşı şehrinin 150 km kuzey-doğu tarafındadır. Onun türbesini ziyaret edenlerin sayısı her geçen gün artarken her sene bir defa sadaka vermek ise gelenek haline dönüşmüştür. Günümüzde Gözli Ata'nın üç oğlundan: Nur Ata'nın, Omar Ata'nın ve İbık (İbrayım Ata) Ata'nın nesilleri Türkmenistan'ın, İran'ın, Karakalpakistan'ın farklı bölgelerinde yaşamaktadır. Onlar evliya sıfatıyla halk arasında büyük saygıyla karşılanmaktadır.

Gözli Ata'nın kızları Akbibi ile Aysuluv babalarının diğer kabilelerle olan akrabalığını oluşturarak biri Gerkez diğeri ise Ersarı kabilesine gelin olmuştur.

Gözli Ata'nın Türkmenler arasındaki kutsallığını göstermek adına Magtımkuılı'nın şu dizesi dikkate değerdir:

"Gözli Ata, Baba Selman şifa ver." (Orazguluyev vd., 1995: 27)

Sonuç:

Hoca Ahmet Yesevi ile Türkistan'da yanan İslam meş'alesi, yüzyıllarca Horasan'dan Anadolu'ya, oradan da Balkanlara ve Orta Avrupa'ya kadar yanmaya devam etmiştir. Bu süreçte özellikle Hoca Ahmet Yesevi'nin İslam felsefesi doğrultusunda gelişen inanç anlayışı ve yetişen müritler Yesevi ocağını âdetâ tutturmeye devam etmişlerdir. İşte bu müritlerden biri olan Gözli Ata (Hasan Ata/Gul Geday) da gerek Türkmen coğrafyasında atalık makamının yaşatılmasında gerekse Türkmenlere İslamiyet'in öğretilmesinde çok önemli bir görevi yerine getirmiş; sadece sözleriyle değil davranışları, temizliği, giyim kuşamı vb, insan ait güzel hususiyetler açısından yaşadığı dönemde ve sonrasında örnek bir kişilik olmuştur. O aynı zamanda Türkmen klasik dönem şairlerinin şiirlerinde bahsettiği önemli bir şahsiyettir. Ayrıca elimizdeki sınırlı kaynaklardaki verilere göre pek çok mucize göstermiş, hakkında rivayetler kaleme alınmıştır. Burada bize düşen en önemli görev, Hoca Ahmet Yesevi, Gözli Ata gibi manevi şahsiyetlere gereken ihtimamı göstererek onları yeni nesillere anlatmak ve öğretmek olmalıdır.

Kaynakça:

ARAZGULIOGLI, Sabır (2005), Gözli Ata, Aşkabat.

DIYKAN BAYEVA, Mayramgül (2016), Kırgızlarda Atalar Kültü, Kömen Yay., Konya.

BİCE, Hayati (2010), Hoca Ahmet Yesevi, Divan-ı Hikmet, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara.

GELDİYEY, Gurbandurdı (2003), Söz Konusu Edebiyat "**Türkmenistan'da Hoca Ahmet**", Kaynak Yay., İstanbul.

GELDİYEY, Gurbandurdı (2003), Söz Konusu Edebiyat "**Ahmet Yesevi... Türkmenistan'a Geline**", Kaynak Yay., İstanbul.

ORAZGULIYEV S., AMANGULIYEVA G. (1995), Türkmenin Meşhur Şahsiyetleri, "Gözli Ata", "Ruh" Yay., Aşkabat.